

УДК130.121

**СОЦІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ
І. Я. ФРАНКА**

Гузьман Олена Анатоліївна, старший науковий співробітник НДЛ з проблем протидії злочинності Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат соціологічних наук, доцент

Сьогодні постає проблема збереження національної унікальності в умовах глобалізації, стрімкого науково-технічного розвитку, зростання інформаційного навантаження, суттєвих змін у соціально-політичному житті суспільства. Зменшення відчуття безпорадності, дезорієнтації багатьох людей в умовах радикальних соціальних перетворень суспільства стає можливим у разі звернення до цінностей більш узагальнених, сталих, наприклад, цінностей національної культури. Захист національної самобутності передбачає визначення загальної стратегії та низки заходів, що неможливо без поглибленого вивчення та розкриття сутності і складових поняття національної ідеї. Вагомий внесок в соціально-філософське обґрунтування національної ідеї зроблено І.Я. Франком. Враховуючи принципові відмінності у соціально-політичному устрої сучасного українського суспільства і суспільства XIX століття, окремі погляди і висновки відомого митця мають ґрунтовний та узагальнений характер.

По-перше, І. Франко чітко розділяв поняття етносу та нації: на відміну від «етнічної маси» націю він бачив як «суцільний культурний організм», який утворюється в процесі асиміляції культурного досвіду поколінь та якісно відрізняється від окремих індивідуальностей. Кожна людина або соціальна група є носіями ідентичності, що за допомогою освоєних цінностей, ідеалів, традицій допомагає орієнтуватись в соціальному просторі, задає норми соціальної поведінки. Національна ідентичність не є вродженою рисою народу, а результатом суспільного виховання. У поєднанні з етнічною ідентичністю вона може перетворитися на рушійну силу суспільно-політичних перетворень.

По-друге, за І. Франком вирішальну роль у втіленні національної ідеї має відігравати інтелігенція, яка повинна вносити в масу національну ідеологію. Незважаючи на утопічні погляди щодо ролі інтелігенції, слід відзначити франкове розуміння належності національної ідентичності до розряду соціально-політичних питань. Національна ідентичність спирається на культурні й громадсько-політичні традиції, інтереси, перспективи політичного розвитку, спільні політичні інститути, права та обов'язки, економічний і соціальний простір, спільність громадянства. Саме національна і громадська ідентичності відіграють найбільш значущу роль в процесах інтеграції українського суспільства.

По-третє, український літератор розкриває зміст поняття «вічний революціонер» в історії народу (як і «пасіонарність» за Л. Гумільовим) через здатність людини підпорядковувати власні інтереси, життя в цілому, загальній соціальній ідеї. І це є проявом трьохкомпонентної структури національної ідентичності: розуміння,

почуття та дії. Суспільні події останнього часу, пов'язані з Революцією Гідності 2014 року та необхідністю захисту територіальної цілісності України, проявили не тільки раціональні та почуттєві, але й суто діяльнісні аспекти національної ідентичності українців: готовність на будь-які дії, навіть на самопожертву, заради ідеї національної незалежності. Науковці ще мають дослідити і узагальнити досвід і наслідки цих суспільно-політичних подій, але вже сьогодні зрозуміло, що вони стали потужним поштовхом для формування найбільш глибоких конструктів національної ідентичності у масовій свідомості українського народу.

Таким чином, ми розглянули з точки зору соціології наступні аспекти національної ідеї І. Я. Франка: зміст понять етносу і нації; спорідненість національної ідентичності з соціально-політичними питаннями; трьохкомпонентну структуру національної ідентичності.

Одержано 11.05.2016